

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת משפטים

שני פסוקים ומסר אחד

"כִּי יִבְעַר אִישׁ שָׂדֵה אוֹ כָרְם וְשָׂלַח אֶת בְּעִירוֹ וּבְעַר בְּשָׂדֵה אַחֵר מִיֵּטֵב שָׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב כָּרְמוֹ יִשְׁלַם" (שמות כב, ד).

הפסוק עוסק באדם שבהמותיו (= "בעירו") הלכו לרעות בשדה של חברו והזיקו, וקובע כי בעל הבהמות חייב לשלם את שווי הנזק שגרמו בהמותיו. אותו הדין מופיע גם בפסוק הבא, הדין בנזקי אש:

"כִּי תֵצֵא אִשׁ וּמִצָּאָה קִצִּים וְנֶאֱכַל גְּדִישׁ אוֹ הַקֶּמֶה אוֹ הַשָּׂדֵה שְׁלֵם יִשְׁלַם הַמִּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה".

כלומר, אדם שהדליק אש בביתו והאש התפשטה לשדה חברו חייב לשלם את הנזק שנגרם כתוצאה מהאש.

מעניין לשים לב להקבלה הלשונית בין שני הפסוקים, שבשניהם התורה משיתה את מלוא האחריות על הבעלים:

בעל הבהמות שבסך הכול אפשר לבהמתו לרעות בשדה אחר נחשב כאילו שילח את הבהמה בידי הזיק לרעהו – "כִּי יִבְעַר אִישׁ שָׂדֵה אוֹ כָרְם וְשָׂלַח אֶת בְּעִירוֹ", ומדליק האש שפשתה והזיקה נחשב כאילו הבעיר בעצמו את שדה חברו – "שְׁלֵם יִשְׁלַם הַמִּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה". בשני הדינים, הן בנזקי הבהמה הן בנזקי האש, נעשה שימוש בפועל "לבער", שפירושו לכלות.

הביטויים הקשים הללו מעידים על הערך הגדול שהקב"ה מייחס לאדם. כביכול אומר הקב"ה לאדם: אתה הוא האחראי הבלעדי על רכושך ועל מעשיך – שלא יזיקו. אם לא שמרת כראוי על בהמותיך או שלא נשמרת כראוי באש שהדלקת – דינך כדין אדם שהזיק בעצמו ממש, כאדם שרצה לבער את מה ששייך לחברו.

אף שהאדם לא עשה כלום ישירות, התורה איננה דנה אותו כרשלן אלא כעושה מעשה. מכאן אנו למדים שאפילו הימנעות מפעולה שיש בכוחה למנוע נזק נחשבת מעשה חמור. בדיני נזיקין לא נדרשת הוכחת כוונה כדי לחייב את המזיק; התשלום הוא תוצר של הקביעה שהאדם אחראי לא רק על מעשיו אלא גם על מה שנמנע מלעשות.

שאול דוד בוצ'קו